

ШИРОКОВ
Анатолій Іванович —
голова Профспілки
працівників НАН України

ПРО СОЦІАЛЬНУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ У НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ СФЕРІ

Високошановна Президіє, шановні учасники засідання!
Сьогодні академік М.В. Попович уже привернув увагу аудиторії до важливої «вічної» проблеми «влада і мораль». Найчастіше влада і мораль існують як паралельні світи, що не перетинаються. Іноді під впливом великих соціальних збурень, наприклад Помаранчевої революції або Революції гідності, вони зближуються, але з часом знову розходяться і живуть за своїми власними законами. Не можна заперечувати, що нинішня влада багато в чому відрізняється від «попередників». Це і більш-менш послідовний курс на євроінтеграцію, і патріотична налаштованість, задекларовані плани реформ у багатьох сферах економіки і суспільного життя. Нарешті, це наміри (поки що наміри) рішучої боротьби з корупцією, яка є не менш небезпечним ворогом, ніж зовнішня агресія.

Влада полюбляє самопіар. Так само діють і нинішні можливо-владці, не втомлюючись розповідати про своє вірне служіння на благо народу. А от будь-яка критика дій влади, особливо критика соціально-економічного курсу і його наслідків, викликає мало не звинувачення у сприянні кремлівській пропаганді. Уряд, очевидно, забуває аксіому: відсутність критики є свідченням відсутності демократії, що аж ніяк не поєднується з європейськими цінностями. Саме нинішня українська влада своєю антисоціальною політикою створює внутрішні загрози і сприяє здійсненню сценарію путінського режиму щодо України. Відсутність сьогодні масштабних акцій протесту, хоч для цього є всі об'єктивні підстави, свідчить, що мільйони громадян розуміють: не можна смертельному ворогу, який ніколи не змиритися з існуванням вільної демократичної європейської України, давати додаткові важелі для дестабілізації ситуації. Народ понад рік тому авансував кредит довіри нинішній владі. Люди усвідомлюють, що перемоги без жертв не буває. Вони готові були затягнути паски, погоджуючись на певний період перейти на режим обмежень і економії. Разом з тим, люди не хо-

чуть, щоб ці паски перетворилися на зашморг на їхній шиї.

На жаль, саме в цьому напрямі і розвиваються події. Недолуга фінансово-економічна політика «уряду реформаторів» приносить невтішні результати: гривня знецінилась у 2,5–3 рази, розкручується спіраль інфляції, яка навіть за офіційними прогнозами в поточному році сягне 42–50%. У разі зростають тарифи для населення на електроенергію, комунальні послуги, на проїзд у громадському транспорті. І замість того, щоб хоч якось компенсувати громадянам їхні втрати, влада в черговий раз намагається ошукати пересічних українців, перекладаючи на них весь тягар і неоголошеної війни, і фінансово-економічної кризи. Заморожується, а то і зменшується заробітна плата. Мінімальна заробітна плата вже давно не відповідає реальному прожитковому мінімуму, а не тому, який штучно занижується протягом останніх років. З січня 2013 р. не переглядалася оплата праці в бюджетній сфері, у тому числі й у НАН України, оскільки з того часу не переглядається розмір І тарифного розряду за ЄТС.

Цинічно звучать заклики урядовців із розумінням поставитися до необхідності скорочувати дефіцит Державного бюджету і збільшувати видатки на армію, оскільки ці «мантри» стосуються мільйонів простих людей. Виникає запитання: хіба ми вже подолали тіншову економіку, прикрили офшори і кримінальні схеми «мінімізації податків», навели лад у тендерних закупівлях, запровадили прогресивну шкалу оподаткування і, нарешті, зробили дієві кроки у демонтажі олігархічної моделі економіки? А чому б не запозичити досвід США, де 1% найбагатших людей сплачує 37% усіх податків. В Україні це відповідно 4%! Ось де лежать десятки, а то і сотні мільярдів гривень.

Уперше в історії сучасної України під коток «реформаторів» потрапили працюючі пенсіонери. 2 березня 2015 р. ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення», який передбачає заборону деяким категоріям працівників, зокрема науковцям, працювати на своїх посадах і отримувати пенсію, призначену

згідно з відповідними законами; замороження показника середньої заробітної плати в країні, від чого залежатимуть розміри новопризначених пенсій. Особливе обурення викликає норма, що нарахована пенсія працюючим пенсіонерам виплачується у розмірі 85% (ця норма поки що діятиме до 31 грудня 2015 р.). Прийняття цього закону свідчить, що Уряд і Парламент грубо порушили Конституцію України, фактично узаконивши пограбування (експропріацію) власності громадян. Адже, відповідно до ст. 41 Конституції України, приватна власність є недоторканою і спроба позбавити пенсіонерів частини їх власності є примусовою конфіскацією їх майна. Цією ж статтею встановлено, що конфіскацію майна можна застосовувати виключно за рішенням суду. Саме до таких висновків прийшло і Головне науково-експертне управління апарату Верховної Ради України.

Науковці постали перед дилемою: або продовжувати працювати на наукових посадах і тоді з 1 квітня переходити на пенсію за загальним пенсійним законодавством (при остаточному звільненні наукову пенсію їм ніби повернуть), або отримувати наукову пенсію за умови звільнення з наукових посад і переходу на, умовно кажучи, посади сантехніка, прибиральника чи чергового.

Уже є певна негативна статистика. Станом на 1 квітня 2015 р. у НАН України звільнилися 772 науковці і 68 науковців перейшли на інші посади. Переважно це доктори і кандидати наук. Ще більш катастрофічна ситуація спостерігається у вишах. У зв'язку із загрозою подальшої втрати інтелектуального потенціалу ряд народних депутатів від фракцій, що входять до складу коаліції (серед них і голова Комітету з питань науки і освіти Л.М. Гриневич), внесли законопроект № 2528 «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (щодо збереження науково-педагогічного кадрового потенціалу країни). Цим законопроектом фактично усувається дискримінація щодо науковців у частині їх права працювати і отримувати наукову пенсію. Академічна профспілка надасть всебічну підтримку під час розгляду і прийнят-

тя зазначеного закону, як публічно, так і, в разі необхідності, проведенням масової акції.

Шановні колеги! Нинішня влада, вищі посадові особи держави, до речі, як і їх попередники, не дуже добре розуміють роль і значення науки — цього важливого чинника національної безпеки. А звідси виникає спокуса зекономити на науково-технічній сфері, насамперед на НАН України. Бюджет НАН України в еквіваленті євро можна порівняти з обсягами фінансування лише одного середнього за розмірами європейського університету. А от у гривнях сума 2,3 млрд грн звучить ніби солідно.

Протягом останнього року негативу додавало те, що, на жаль, фактично повністю були відсутні особисті контакти між керівництвом держави і керівництвом Академії. Це добре, що 14 квітня відбулася перша зустріч П.О. Порошенка з Б.Є. Патеном. Швидше за все, вона мала церемоніальний характер. Одразу після виборів Академії необхідно докласти всіх зусиль для налагодження постійної комунікації.

Шановна громадо! Більшість із нас усвідомлює, що Академія має змінюватися, що науковий консерватизм і традиції мають поєднуватися з реформуванням і оновленням. Питання лише в тому, чи ми робитимемо це самі, чи хтось зробить за нас. Є кроки, які давно назріли і реалізація яких лише сприятиме престижу і авторитету Академії, зміцнить її демократичні засади. Серед них перегляд критеріїв виборів до Академії з огляду на необхідність посилення їх об'єктивності, зокрема індексу цитування вчених, а також однією з умов обрання має стати перебування на науковій посаді за основним місцем роботи; обрання керівників і керівних органів Академії представницькими з'їздами або конференціями всіх учених підвідомчих наукових установ; удосконалення мотивуючої ролі винагороди за членство в Академії, зокрема через періодичну атестацію членів Академії і визначення на її основі доцільності виплати винагороди. Плагіатом ніколи не займався, тому називаю, звідки я взяв ці пропозиції: Постанова Загальних зборів Національної академії педагогічних наук України, які відбулися на початку квітня.

А тепер додам від себе ще дві пропозиції. До складу Загальних зборів з правом ухваленого голосу для розгляду всіх питань (крім виборів дійсних членів Академії і членів-кореспондентів) делегувати в розумній пропорції представників наукових установ — докторів і кандидатів наук. Передбачити (у виняткових випадках) можливість виключення зі складу Академії. Події останнього часу — анексія Росією Криму, війна на Сході України — показали справжнє обличчя деяких як «українських» академіків, так і іноземних членів. У відповідь на таку пропозицію чуємо: це не передбачено Статутом НАН України. Так хто ж вам, шановні академіки, заважає це зробити? Тим більше, якщо ви не хочете бути в одній компанії з відвертими українофобами.

Шановні колеги! Хочу привернути увагу до питання, яке останнім часом стає все більш резонансним. Академія володіє великим майновим комплексом, переданим їй державою, у тому числі об'єктами соціальної інфраструктури, земельними ділянками тощо. На минулорічному пленумі ЦК профспілки було розглянуто питання про роботу Управління справами НАН України з вирішення соціальних питань та забезпечення функціонування об'єктів соціальної інфраструктури Академії. Профспілка визнала роботу УС з цих питань незадовільною. Було створено комісію з оцінки діяльності УС, але її висновків і досі немає. Сподіваюся, що профспілка і Президія НАН України все ж таки знайдуть правильне рішення.

Пропоную затвердити Звіт про роботу НАН України у 2009—2014 рр. і від імені ЦК профспілки хочу подякувати всьому складу Президії НАН України, з яким ми взаємодіяли у звітному періоді, і висловити впевненість, що така ж співпраця триватиме і після обрання нового керівного органу Академії. Перед нашою Академією постає зараз багато викликів. Легкого життя не буде. Проте такій інтелектуальній громаді як НАН України до снаги подолати всі труднощі і проблеми. Іншого вибору просто немає, якщо ми хочемо у 2018 р. достойно зустріти її 100-річний ювілей.

Дякую за увагу.